

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอุทธรณ์

การอุทธรณ์คือการตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างหนึ่ง ซึ่งท่านศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการอุทธรณ์นี้ว่า การอุทธรณ์ หมายถึง การขอให้ศาลที่สูงกว่าทบทวนเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่าง ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย¹³ กล่าวคือ เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว หากคู่ความไม่เห็นด้วยกลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น คู่ความก็สามารถที่จะโต้แย้งคำพิพากษาดังกล่าวได้ โดยการอุทธรณ์เพื่อให้ศาลที่สูงกว่าตรวจสอบความจริง และหากศาลสูงเห็นว่าคำพิพากษาของศาลชั้นต้นไม่ถูกต้อง ศาลสูงก็จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำพิพากษาของศาลชั้นต้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศ โดยศาลที่สูงกว่าจะมีฐานะเป็นศาลที่พิจารณาชั้นที่สอง ดังนั้นเพื่อที่จะได้เข้าใจถึงการตรวจสอบข้อเท็จจริงของศาลสูงดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการตรวจสอบข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ แนวความคิดการทบทวนคำพิพากษาลิทธิในการอุทธรณ์ตามระบบสากล ระบบของการพิจารณาอุทธรณ์ของศาลอุทธรณ์ กระบวนพิจารณาคดีศาลอุทธรณ์ และศาลที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์

2.1 ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการตรวจสอบข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์

ทฤษฎีที่ถือว่าคำพิพากษาของศาลในคดีอาญานั้น ถือว่ามีความแน่นอนและเด็ดขาดในตัวเอง ซึ่งสามารถใช้ยันได้กับบุคคลทุกคน ไม่ใช่เฉพาะคู่กรณีเท่านั้นและความแน่นอนเด็ดขาดดังกล่าวสืบเนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่ว่า ข้อเท็จจริงที่ตัดสินไปตามนั้น ถือว่าถูกต้องตรงกับความเป็น

¹³ จาก *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 7) (หน้า 115), โดย คณิต ณ นคร ก, 2549, กรุงเทพฯ: วิทยุชน. ลิขสิทธิ์ 2549 โดยสำนักพิมพ์วิทยุชน.

จริงมากที่สุดเป็นผลให้คำพิพากษานั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ไม่สามารถที่จะโต้แย้งเป็นอย่างอื่นได้ เป็นเหตุให้คำพิพากษาในคดีอาญาทุกประเภทตามหลักทฤษฎีไม่สามารถอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปได้¹⁴

2.1.1 ปรัชญาการพิจารณาคดีอาญา

ประเทศต่างๆ ได้วางหลักการพิจารณาความอาญา เพื่ออำนวยความสะดวกซึ่งในการพิจารณาคดีอาญาที่มีความสำคัญนั้นต้องอาศัยหลักการดังนี้ กล่าวคือ

(1) หลักการค้นหาความจริง เป็นส่วนสำคัญที่สุดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ หรือระบบซีวิลลอว์ ต่างก็ให้ความสำคัญกับการค้นหาความจริง แต่อาจมีวิธีการค้นหาความจริงที่แตกต่างกัน กล่าวคือในระบบคอมมอนลอว์ใช้วิธีการค้นหาความจริงแบบวิธีการกล่าวหาส่วนในระบบซีวิลลอว์ใช้วิธีการค้นหาความจริงแบบโต้สวน หากความจริง

ในระบบคอมมอนลอว์การพิจารณาคดีจะแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนทำคำวินิจฉัยและขั้นตอนการทำคำพิพากษา ซึ่งในการทำคำวินิจฉัยนั้นจะกระทำโดยคณะลูกขุน ซึ่งจะต้องนั่งฟังการเสนอพยานของกลุ่มความ โดยตลอดแล้วจึงวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ ส่วนขั้นตอนการทำคำพิพากษานั้นจะกระทำโดยศาล ซึ่งศาลจะทำหน้าที่เป็นกลางและวางตัวเฉย เพียงคอยควบคุมการพิจารณาคดีให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานหลักฐานอย่างเคร่งครัด เพื่อมิให้มีการเอารัดเอาเปรียบกัน กลุ่มความในระบบนี้จะมีฐานะเท่าเทียมกันในการนำพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาล และศาลจะทำการพิจารณาคดีไปตามพยานหลักฐานที่กลุ่มความนำมาแสดง ไม่มีอำนาจเรียกพยานมาสืบ ไม่มีอำนาจซักถามพยาน และ โจทก์ผู้ฟ้องคดีมีหน้าที่นำพยานเข้าสืบก่อนเสมอ

ในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ การค้นหาความจริงมีลักษณะเป็นในห้วงค์กรของรัฐที่มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก โดยมีหน้าที่ค้นหาความจริง ซึ่งไม่จำต้องผูกพันกับคำร้องหรือ

¹⁴ จาก Labbee (Pascal), "Introduction au droit processuel, Lille : Presses Universitaires de Lille." (1995). p.137. อ้างใน. แนวทางการแก้ไขระบบอุทธรณ์ ฎีกาในคดีอาญา (หน้า 11), โดย นัคดีรียา พิรวินิจ, 2550, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ลิขสิทธิ์ 2550 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คำขอของกลุ่มความหรือบุคคลใดทั้งสิ้น โดยเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ขับเคลื่อนและมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามนโยบายแห่งรัฐ¹⁵

องค์กรของรัฐที่ทำหน้าที่ค้นหาความจริง ซึ่งมีความสำคัญที่สุดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งได้แก่ ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาให้ได้มาซึ่งความจริง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม โดยดำเนินการไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและรัฐธรรมนูญของประเทศนั้นๆ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

(2) หลักฟังความทุกฝ่าย หมายความว่า จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้กล่าวหาที่จะแก้ข้อกล่าวหาได้ ในการดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหาผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดีผู้ถูกกล่าวหาจึงมีสิทธิต่าง ๆ ในอันที่จะสามารถต่อสู้คดีได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับทราบว่าเขาถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องว่าอย่างไร เพื่อเขาจะได้มีโอกาสแก้ข้อกล่าวหาหรือให้การแก้ข้อหาในฟ้องได้ จากหลักฟังความทุกฝ่ายนี้กรณีจึงต้องสอบสวนปากคำผู้ต้องหาก่อนการฟ้องเสมอ ซึ่งการทำต่อหน้าจำเลย หมายความว่า ในการพิจารณาและสืบพยานนั้น จำเลยมีสิทธิที่จะอยู่ร่วมด้วยในการดำเนินคดี ซึ่งสิทธินี้เป็นสิทธิในการกระทำ (Active) ที่สำคัญที่เป็นหลักประกันในการต่อสู้คดี¹⁶

(3) หลักพยาน โดยตรงหลักนี้เป็นหลักที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับหลักทวงถาม หลักพยานโดยตรงนี้มีอยู่ 2 เรื่อง คือ เรื่องการสืบพยานต้องกระทำโดยตรงและเรื่องพยานโดยตรง

การสืบพยานต้องกระทำโดยตรง หมายความว่า การสืบพยานเป็นหน้าที่ของศาลดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา 229 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย ที่ว่า “ศาลเป็นผู้สืบพยานจะสืบในศาลหรือนอกศาลก็ได้”

พยาน โดยตรง หมายความว่า ศาลต้องวินิจฉัยคดีตามเหตุผลที่ได้มาจากการสืบพยาน ศาลจะรับฟังคำให้การพยานที่จดไว้ในชั้นสอบสวน หรือ ได้สวนมูลฟ้องว่าเป็นคำให้การของพยานผู้นั้นแทนการมาเบิกความต่อศาลไม่ได้ แม้ว่าพยานนั้นจะเป็นพยานผู้ชำนาญพิเศษก็ต้องมาเบิก

¹⁵ จาก คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (หน้า 11), โดย อุทัย อาทิวา, 2554, กรุงเทพฯ : วิ.เจ. พรินต์ติ้ง. ลิขสิทธิ์ 2554 โดยสำนักพิมพ์ วิ.เจ. พรินต์ติ้ง.

¹⁶ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7) (หน้า 64-68), เล่มเดิม.

ความในศาล¹⁷ ทั้งนี้เพราะความน่าเชื่อถือของพยานเป็นสาระสำคัญของเรื่องด้วย และความน่าเชื่อถือนั้นจะได้มาก็ต่อเมื่อได้เห็นตัวและจากการสังเกตการณ์ให้การเท่านั้น¹⁸

(4) หลักเปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญาในศาลนั้นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้ในการพิจารณาคดีไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ด้วยตนเองด้วยการเข้าไปนั่งฟังการพิจารณาคดีหรือจะเป็นการรับรู้โดยผ่านสื่อมวลชนซึ่งมีผู้แทนเข้าไปร่วมฟังการพิจารณาแล้วถ่ายทอดออกมา แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีโอกาสรับรู้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลในชั้นนี้ ซึ่งเป็นชั้นที่สำคัญที่สุดได้ แต่เป็นที่ยอมรับกันว่า การดำเนินคดีอาญาเป็นการลับในระหว่างการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นการเริ่มต้นที่ให้ผลดียิ่งกว่าการเปิดเผย¹⁹

การพิจารณาคดีโดยเปิดเผยจึงเป็นประโยชน์ต่อการให้สาธารณชนได้รู้เห็นการทำงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอันเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐแล้ว ยังเกี่ยวพันกับสิทธิของจำเลยในคดีอาญาที่จะได้เผชิญหน้ากับพยานโจทก์เพื่อการพิสูจน์ความจริงในคดีอันจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมด้วย อย่างไรก็ตามพึงเข้าใจว่าการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยเป็นสิทธิคนละประการกับสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลย ที่เป็นหลักสำคัญอีกประการหนึ่งนี้เพื่อให้จำเลยมีโอกาสรับรู้กระบวนการพิจารณาได้ทุกขั้นตอน เนื่องจากจำเลยแต่ฝ่ายเดียวที่จะเป็นผู้รับผลร้ายจากคำพิพากษาอันสืบเนื่องมาจากการพิจารณาและสืบพยานในคดีนั้น²⁰ เนื่องการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย เป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญของวิธีพิจารณาความอาญาประการหนึ่งอันเป็นหลักที่สืบเนื่องมาจากหลักนิติรัฐซึ่งแสดงถึง “ความเป็นประชาธิปไตย” และเป็นคุณลักษณะ

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 243 วรรคสอง.

¹⁸ จาก “ข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ...” โดย คณิต ฌ นคร ค, 2522, สิงหาคม, *วารสารอัยการ*, หน้า 71. สวัสดิการสำนักงานอัยการสูงสุด เจ้าของสิทธิ.

¹⁹ จาก “การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย: หลักและข้อยกเว้นตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส,” โดย อุดม รัฐอมฤต, 2533, *วารสารนิติศาสตร์*, 20(1), หน้า 70. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เจ้าของลิขสิทธิ์.

²⁰ จาก *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2* (พิมพ์ครั้งที่ 6) (หน้า 94), โดย คณิง ภาไชย, 2551, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ลิขสิทธิ์ 2551 โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ของวิธีพิจารณาความอาญาที่ตีประการหนึ่ง²¹ ซึ่งเหตุที่ต้องกระทำโดยเปิดเผยเพื่อก่อให้เกิดความโปร่งใสในการพิจารณา²²

(5) หลักการเป็นอิสระในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน หมายความว่า ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเป็นหน้าที่ศาล ที่ต้องใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงในคดี เพื่อที่การวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงแห่งสำนวนคดีว่า ควรจะฟังได้เพียงใดหรือไม่ มิใช่ว่าพยานเบิกความอย่างไรแล้วจะต้องรับฟังข้อเท็จจริงตามคำเบิกความของพยานเสมอไป และไม่มีกฎหมายบทใดบัญญัติห้ามมิใช้ศาลรับฟังคำให้การชั้นสอบสวนของพยานเป็นข้อประกอบการพิจารณาของศาลส่วนจะรับฟังได้มากน้อยเพียงใดนั้นก็สุดแล้วแต่เหตุผลเป็นเรื่อง ๆ ไป

นอกจากนี้ยังไม่มีกฎหมายกำหนดในเรื่องการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเป็นการใช้ดุลพินิจที่ขึ้นกับกฎเกณฑ์แห่งสามัญสำนึก

(6) หลักการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย หมายความว่า ในกรณีที่ยังมีความสงสัยตามควรในข้อเท็จจริงในคดี ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้เป็นผลดีกับผู้กระทำ²³

ปริญญาศากว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 (1) กล่าวว่า “บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมาย...” ซึ่งความสงสัยที่จะต้องยกประโยชน์ให้ผู้ถูกกล่าวหา นั้น ต้องเป็นเรื่องความสงสัยในข้อเท็จจริงเท่านั้น ความสงสัยในข้อกฎหมายจะใช้หลักนี้ไม่ได้ และหลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยนี้มีเฉพาะในคดีอาญาเท่านั้น ไม่มีในคดีแพ่ง เพราะคดีอาญาเป็นเรื่องที่ต้องพิสูจน์ความผิดให้เห็นความจริงแท้ มิใช่เป็นเรื่องแพ้ชนะกันระหว่างคู่กรณี

²¹ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7) (หน้า 68). เล่มเดิม.

²² จาก *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2* (พิมพ์ครั้งที่ 4) (หน้า 77), โดย ณรงค์ ใจหาญ, 2550, กรุงเทพฯ : วิทยุชน. ลิขสิทธิ์ 2550 โดยสำนักพิมพ์วิทยุชน.

²³ จาก “กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา,” โดย คณิต ผนนคร ฉ, 2539, *วารสารอัยการ*, 9 (215), หน้า 27. สวัสดิการสำนักงานอัยการสูงสุด เจ้าของสิทธิ์.

(7) หลักจิตวิทยาทำให้การพยานบุคคล หลักการค้นหาความจริงและหลักการซึ่งนำนักพยานหลักฐานเป็นหัวใจของเรื่องพยานหลักฐานซึ่งเป็นเครื่องมือในการดำเนินคดีอาญา การที่จะได้มาซึ่งความจริงจะต้องทำอย่างไรนั้น กฎหมายมิได้กล่าวไว้ หากแต่จะต้องเป็นไปตาม “เหตุผลของเรื่อง” (nature of thing) และในส่วนของคำให้การพยานบุคคลนั้น เป็นเรื่องที่จะออกจะยุ่งยากซับซ้อนอยู่มากจึงต้องทราบถึงขั้นตอนการรับรู้ของพยานบุคคล ซึ่งเรื่องนี้ทางหลักวิชาการ เรียกว่า “จิตวิทยาทำให้การพยานบุคคล” ซึ่งจิตวิทยาทำให้การพยานบุคคลเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินคดีอาญา เพราะการชี้ขาดคดีอาญาต้องอาศัยข้อเท็จจริง เนื่องจากคำให้การพยานบุคคลนั้นมักมีความไม่ครบถ้วนสมบูรณ์และความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นเสมอ แม้พยานบุคคลนั้นจะมีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะให้ความจริง เพื่อให้เกิดความระมัดระวังและป้องกันความผิดพลาดบกพร่องที่อาจจะเกิดขึ้นได้ เพราะการดำเนินคดีอาญายังต้องใช้พยานบุคคล การค้นหาความจริงและการซึ่งนำนักพยานไม่อาจมองข้ามได้ ซึ่งคำให้การพยานบุคคล อาจมีรายละเอียดหลายสิ่งหลายอย่างไม่ถูกต้องและสมบูรณ์ ผู้ซึ่งนำนักพยานหลักฐานจะมองข้ามความไม่ถูกต้องและสมบูรณ์และจะถือเป็นเรื่องเล็กไปเสียเลยนั้นย่อมจะไม่ได้โดยเด็ดขาด²⁴

2.1.2 ทฤษฎีผลผูกพันตามคำพิพากษา

ตามทฤษฎีผลผูกพันตามคำพิพากษา (The theory of finally-binding Effect) เป็นการพิจารณาจากตัวคำพิพากษาของศาลว่ามีสภาพเด็ดขาดทางกฎหมายแล้วหรือไม่ โดยคำพิพากษาดังกล่าวทฤษฎีนี้ต้องเป็นคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้วหรือคำพิพากษาที่เสร็จเด็ดขาดนั่นเอง โดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1. คำพิพากษาที่ถึงที่สุดตามเนื้อหา ซึ่งเป็นคำพิพากษาที่ได้วินิจฉัยเกี่ยวกับความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลย
2. คำพิพากษาที่ถึงที่สุดตามแบบพิธี ซึ่งเป็นคำพิพากษาที่ทำให้กระบวนการพิจารณาคดีของศาลสิ้นสุดลง เช่น กรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้องเนื่องจากเหตุคดีขาดอายุความหรือสิทธิในการนำ

²⁴ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7) (หน้า 241-242). เล่มเดิม.

คดีอาญามาฟ้องระงับ หรือพ้นระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์ฎีกาหรือเกิดจากการสละสิทธิที่จะอุทธรณ์ฎีกาของจำเลย เป็นต้น

จากเหตุผลทางทฤษฎีดังกล่าวถือว่าคำพิพากษาของศาลในคดีอาญานั้น ถือว่ามีความแน่นอนและเด็ดขาดในตัวเองและสามารถใช้ยันกับทุกบุคคล ไม่เฉพาะแต่คู่กรณีเท่านั้น และความแน่นอนเด็ดขาดดังกล่าวสืบเนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่ว่า ข้อเท็จจริงที่ตัดสินไปตามนั้น ถือว่าถูกต้องตรงกับความ เป็นจริงมากที่สุด เป็นผลให้คำพิพากษาคดีอาญาไม่สามารถที่จะโต้แย้งเป็นอย่างอื่นได้ตามหลัก ความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาในคดีอาญา นั้นเอง

ดังนั้น คำพิพากษาในคดีอาญาทุกประเภทในทางทฤษฎีจึงไม่สามารถอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้ กล่าวคือ เมื่อศาลในคดีอาญาได้มีคำพิพากษาในคดีอาญาเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว คำพิพากษานั้นย่อมผูกพันคู่ความและศาลสามารถบังคับตามคำพิพากษาดังกล่าวได้ทันที ตามหลักทฤษฎีผลผูกพันตามคำพิพากษา ตามหลักวิธีพิจารณาความอาญาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความแน่นอนทางกฎหมายนั้น หากยอมให้มีการอุทธรณ์ฎีกา ย่อมกระทบกระเทือนต่อความเด็ดขาดแน่นอนของคำพิพากษา ผลกระทบอีกประการ คือ การอุทธรณ์ฎีกา เป็นเหตุให้การพิจารณาคดีอาญาต้องยืดเยื้อออกไป เป็นเวลานานกว่าที่ควร ดังนั้น การให้สิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาเพื่อแก้ไขความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในคำพิพากษาของศาลนั้นต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่าง ความแน่นอนของคำพิพากษากับสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากคำพิพากษานั้น เพื่อป้องกันความเสื่อมศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรม และแนวคิดในปัจจุบันที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากขึ้น การชั่งน้ำหนักระหว่างความเด็ดขาดของคำพิพากษาในคดีอาญากับความยุติธรรมและสิทธิเสรีภาพของจึงเป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวัง และควรให้มีการแก้ไขบทวนคำพิพากษาของศาลได้เพื่อที่จะได้เป็นหลักในการประกันความยุติธรรม และยังเป็นการตรวจสอบกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลของกระบวนการยุติธรรม

2.1.3 หลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษา

หลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษา (Res Judicata) นั้นเป็นหลักเกณฑ์ที่มีความสำคัญประการหนึ่งในกฎหมายวิธีพิจารณาความ เนื่องจากเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยชี้ขาดประเด็นแห่งคดีแล้วคู่ความต้องถือเป็นที่ยึดตามที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยชี้ขาด

ซึ่งคู่ความและประชาชนต้องยอมรับและให้ความเคารพในเหตุผลของคำตัดสิน และคำตัดสินนั้นควรได้รับความเต็มใจและศรัทธาจากผู้ใช้กฎหมายและประชาชน²⁵ แนวความคิดของหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษานี้ ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับหลักเหตุผลของความยุติธรรม ความเหมาะสมกับความจำเป็นในทางปฏิบัติ และความสงบเรียบร้อยของสาธารณะในทางรัฐประศาสนโยบาย (Public Policy) ก็เพื่อประโยชน์ของคู่ความ การประหยัดเวลาในทางคดีความ และเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกระบวนการยุติธรรม

เหตุผลของหลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษา ซึ่งถือว่าคำพิพากษาน่าจะเป็นคำตัดสินข้อโต้แย้งที่ดีที่สุดและเป็นข้อยุติได้นี้ ทำให้เห็นกันว่า โดยหลักทั่วไปเมื่อมีคำพิพากษาอย่างไรแล้ว ก็ควรจะยุติได้ไม่ควรจะให้มีการอุทธรณ์อีกต่อไป เว้นแต่เฉพาะกรณีที่เกิดข้อผิดพลาดจริง ๆ เท่านั้น เพื่อที่จะทำให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกเคารพต่อคำพิพากษาไม่อุทธรณ์อย่างไรเหตุผล หรืออาศัยการอุทธรณ์เป็นการประวิงคดีเพื่อหวังเหนี่ยวคืดให้ช้าลงแต่คำพิพากษาของศาลชั้นต้นอาจมีความบกพร่องหรือความไม่ถูกต้องได้ ควรที่จะมีการตรวจสอบโดยศาลสูงก่อนจึงจะเป็นที่สุด หลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษานี้ ในปัจจุบันใช้ในลักษณะที่เกี่ยวกับการห้ามดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ หรือห้ามฟ้องซ้ำในคดีที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว²⁶

หลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษา เกิดจากแนวความคิดที่ว่าคำพิพากษาของพระมหากษัตริย์ มีความศักดิ์สิทธิ์และไม่สามารถโต้แย้งได้ หลักนี้ตรงกับหลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา ซึ่งหมายถึงการห้ามเถียงผลคำพิพากษาเป็นอย่างอื่น มีผลให้คำพิพากษานั้นเป็นที่สุด

2.1.4 หลักการตรวจสอบข้อเท็จจริง

หลักการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Examination System) เป็นหลักการที่กำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการค้นหาข้อเท็จจริงไว้ โดยมีการกำหนดลักษณะของระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีและบทบาทของศาลผู้ตัดสินในการค้นหาความจริง ซึ่งลักษณะของ

²⁵ จาก การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา (หน้า 1), โดย ชาญณรงค์ ปราณจิตรต์ และคณะ, 2544, ลิขสิทธิ์ 2544 โดย รายงานการวิจัยสาขานิติศาสตร์ เสนอต่อคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ.

²⁶ การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา (หน้า 16). เล่มเดิม.

ระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงการดำเนินคดีตามระบบตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นระบบที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการค้นหาความจริงในกรณีที่มีความผิดอาญาเกิดขึ้น โดยมีพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจในการค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนฟ้องร้อง ส่วนศาลมีหน้าที่ในการตรวจสอบค้นหาความจริงโดยไม่วางเฉย เป็นการค้นหาความจริงแบบไม่ต้องต่อสู้กันจึงมีลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ กล่าวคือ

(1) องค์กรในกระบวนการยุติธรรม ทุกองค์กรต้องร่วมมือกันในการค้นหาความจริง²⁷

(2) ศาลเป็นผู้สืบพยาน ไม่ใช่ฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย โดยฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย เป็นเพียงผู้กระตุ้นให้มีการสืบพยานเท่านั้น และศาลต้องไม่วางเฉยในการสืบพยานดังที่เห็นในทางปฏิบัติแต่ต้องกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง

ศาลมีบทบาทในการค้นหาความจริงตามหลักการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามหลักนิติรัฐ ซึ่งนับเป็นหลักที่สร้างขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของประชาชนและเพื่อป้องกันหรือแก้ไขการใช้อำนาจตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่รัฐทำให้ทุกขั้นตอนในการดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโปร่งใส ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย²⁸

การตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยการอุทธรณ์ตามทางวิชาการ ท่านศาสตราจารย์ ดร.คณิต วัฒนคร ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า การอุทธรณ์ หมายถึง การขอให้ศาลที่สูงกว่าทบทวนคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่าง ทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย²⁹ ซึ่งเมื่อศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาแล้วหากคู่ความไม่พอใจในคำพิพากษาของศาลชั้นต้นในประเด็นใดและต้องการให้ศาลสูงกว่าตรวจสอบความจริงเพื่อให้ได้ความจริงและเพื่อที่เปลี่ยนแปลงแก้ไขคำพิพากษาใหม่ คู่ความจะขอให้ศาลที่สูงกว่าตรวจสอบคำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้โดยวิธีการอุทธรณ์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไปยังศาลอุทธรณ์ ซึ่งมีฐานะเป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ซึ่งการอุทธรณ์นั้น

²⁷ จาก “ระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา : ข้อพิจารณาสำหรับการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย,” โดย ชาติ ชัยเดชสุริยะ และ ณัฐสา จิตรไพฑูรย์, 2541, *อัยการนิเทศ*, เล่มที่ 60(1-4), หน้า 56. สำนักงานอัยการสูงสุด เจ้าของลิขสิทธิ์.

²⁸ จาก *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) (หน้า 423), โดย สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2542, พุทธกิจาน, กรุงเทพฯ: วิญญูชน. ลิขสิทธิ์ 2542 โดยสำนักพิมพ์วิญญูชน.

²⁹ *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 7) (หน้า 207). เล่มเดิม.

เป็นการตรวจสอบคำพิพากษาของศาลชั้นต้น อันเนื่องมาจากคู่ความไม่พอใจหรือรู้สึกว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการตัดสินของศาลชั้นต้น หรือกรณีที่ต้องการให้ศาลลดหย่อนผ่อนโทษให้ อันเนื่องมาจากว่าผู้พิพากษาที่ตัดสินคดีนั้นเป็นเพียงปุถุชนธรรมดาที่อาจผิดพลาดบกพร่องในการวินิจฉัย และสั่งคดีได้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความไม่รู้ ความไม่ละเอียดรอบคอบพอ หรือความผิดพลาด ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวผู้พิพากษาเอง หรือองค์ประกอบภายนอก เช่น ในด้านพยานหลักฐานที่ผู้พิพากษาใช้ประกอบในการวินิจฉัยสั่งคดีอาจจะเกิดความผิดพลาดบกพร่องได้เช่นกัน อาจเป็นกรณีพยานหลักฐานไม่ถูกต้อง ไม่ตรงตามความจริงหรือไม่ครบถ้วน ตามที่กล่าวมานี้เป็นที่มาของความบกพร่องในการตัดสินคดีของศาลชั้นต้น และความบกพร่องนั้นอาจเกิดจากการใช้กฎหมาย หรือการตีความกฎหมาย หรือการรับฟังพยานหลักฐานของผู้พิพากษา ซึ่งจะเห็นได้ว่าความบกพร่องนั้นสามารถเกิดขึ้นได้หลายประการ กล่าวคือการบกพร่องนั้น เริ่มตั้งแต่ การสืบพยานหลักฐานไม่ละเอียดครบถ้วน การสรุปข้อเท็จจริงผิด หรือพยานหลักฐานที่นำมาใช้ในการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานยังคลุมเครือ ซึ่งเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่ต้องใช้วิธีการในการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งความถูกต้องแท้จริง เพื่อเป็นหลักในการประกันความยุติธรรมให้กับประชาชนได้

หลักการตรวจสอบข้อเท็จจริงนี้ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้การค้นหาความจริงในคดีอาญาของกลุ่มความมีความกระฉับกระชวย และมีความน่าเชื่อถือและสามารถทำให้ได้ความจริงหรือได้ข้อเท็จจริงที่ใกล้เคียงมากที่สุด ในกระบวนการพิจารณาคดี ซึ่งวิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยการอุทธรณ์นั้นเพื่อมุ่งหมายให้ตรวจสอบคำพิพากษาของศาลล่าง ทั้งนี้เพื่อเป็นการถ่วงถ่วงคำพิพากษาของศาลให้เป็นไปด้วยความละเอียดรอบคอบโดยศาลอุทธรณ์ซึ่งมีประสบการณ์มากกว่า และเป็นการช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรมยิ่งขึ้น ในการสร้างหลักประกันความยุติธรรมให้กับประชาชนได้เป็นอย่างดียิ่งขึ้นในการค้นหาความจริง

2.1.5 หลักสิทธิของกลุ่มความที่ได้รับการพิจารณาคดี 2 ชั้นศาล

หลักสิทธิของกลุ่มความที่ได้รับการพิจารณาคดี 2 ชั้นศาล (Double degré de Jurisdiction) เนื่องจากคำพิพากษาในคดีอาญาเป็นคำชี้ขาดของศาลซึ่งได้จากการพิจารณาคดี ที่ผูกมัดด้วยรูปแบบ และมีผลในทางกฎหมายทำให้คดีเสร็จไปจากศาล จึงมีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ ชีวิต ร่างกาย

และทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหา เมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาของคำพิพากษาแล้วมีเหตุผลตามกฎหมายที่ จำเลยไม่ควรต้องรับโทษหรือไม่ หรืออาจเป็นการชี้ขาดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาที่ได้กระทำ ซึ่งเป็นการ พิพากษาเกี่ยวกับเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี ซึ่งหลักสิทธิของกลุ่มที่ได้รับการพิจารณาคดี 2 ชั้น ศาลนั้น โดยทั่วไปแล้วไม่ว่าจะในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์หรือระบบกฎหมายซีวิลลอว์ จะเปิด โอกาสให้กลุ่มผู้มีสิทธิอุทธรณ์ได้อย่างน้อยหนึ่งชั้นศาลเสมอ ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและ ข้อกฎหมาย แต่อาจมีการจำกัดในส่วนข้อปัญหาข้อเท็จจริง ส่วนปัญหาข้อกฎหมายนั้นกลุ่มผู้มี สิทธิที่จะอุทธรณ์และฎีกาได้เสมอ³⁰

การยื่นอุทธรณ์คำพิพากษานั้นเป็นไปตามหลักสิทธิของกลุ่มที่ได้รับการพิจารณาคดี 2 ชั้นศาล ซึ่งมีความหมายว่า กลุ่มความในคดีมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาพิพากษาจาก ศาลสองศาลที่ต่างกัน ซึ่งมีลำดับชั้นศาลที่ต่างกัน โดยภายใต้เงื่อนไขอย่างเดียวกัน โดยศาลชั้นต้น เป็นศาลในลำดับแรกส่วนศาลอุทธรณ์เป็นศาลในลำดับที่สอง ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันความ ยุติธรรม เนื่องจากผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นอาจพิจารณาพิพากษาคดีผิดพลาดได้จึงจำเป็นต้องให้มีการ พิพากษาทบทวนใหม่โดยผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์สูงกว่า และโดยปกติแล้วศาลสองศาลที่ แตกต่างกันย่อมไม่น่าจะกระทำสิ่งที่ผิดพลาดร่วมกัน ส่วนศาลฎีกาไม่ใช่ศาลในลำดับชั้นที่สาม เนื่องจากศาลฎีกาจะไม่พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง โดยจะพิจารณาพิพากษาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย เท่านั้น โดยศาลฎีกาจะทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของคำพิพากษาของศาล³¹

การอุทธรณ์ (Appeal) คือการทบทวนคำพิพากษาของศาลล่างโดยศาลสูงทั้งในปัญหา ข้อเท็จจริงและในปัญหาข้อกฎหมาย กล่าวคือ เมื่อศาลชั้นต้นตัดสินแล้วกลุ่มความฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับ คำพิพากษาสมารถที่จะโต้แย้งคำพิพากษาได้หากเห็นว่า ศาลล่างฟังข้อเท็จจริงผิดพลาด หรือการ ปรับใช้กฎหมายกับข้อเท็จจริงไม่ถูกต้อง หรือกระบวนการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นไม่เป็นไป ตามบทบัญญัติของกฎหมายกลุ่มความก็จะอุทธรณ์เพื่อให้ศาลสูงตรวจสอบแก้ไขเปลี่ยนแปลง

³⁰ จาก “ระบบศาลยุติธรรมและการขอให้มีการทบทวนคำพิพากษาของศาลในประเทศฝรั่งเศส,” โดย ธนกร วรปรัชญากุล, 2547, มกราคม- เมษายน, *คูลพาท*, 51(1), หน้า 60. สำนักงานศาลยุติธรรม เจ้าของลิขสิทธิ์.

³¹ แหล่งเดิม.

คำพิพากษานั้นเสียใหม่ให้ถูกต้อง ซึ่งประเด็นปัญหาที่ศาลสูงจะต้องวินิจฉัยมีข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ดังนั้นการอุทธรณ์จึงเป็นการเปิดโอกาสให้คู่ความสามารถใช้สิทธิของตนเพื่อให้ศาลที่สูงกว่าศาลที่ตัดสินคดีได้ทำการตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาเพื่อแก้ไขความผิดพลาดบกพร่องที่เกิดขึ้น ซึ่งโดยหลักแล้วเป็นสิทธิของคู่ความสามารถโต้แย้งคำพิพากษาของศาลล่างได้เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนและแก้ไขข้อบกพร่องของศาลนั้นๆ การอุทธรณ์จึงเป็นสิทธิอีกประการหนึ่งที่คู่ความพึงมีการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาล โดยผู้มีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลได้ต้องเป็นคู่ความในคดีในศาลชั้นต้น เว้นแต่กรณีที่คู่ความนั้นสละสิทธิในการอุทธรณ์หรือกรณีที่ถูกกฎหมายได้บัญญัติให้อำนาจบุคคลอื่นที่มีใช้คู่ความเป็นผู้มีสิทธิอุทธรณ์

2.2 แนวคิดการทบทวนคำพิพากษา

แนวคิดเกี่ยวกับการทบทวนคำพิพากษาคดีอาญาได้มีถูกพัฒนาขึ้นเมื่อผ่านมานาน ซึ่งตามความเข้าใจของเราเรียกว่าการอุทธรณ์คดี ซึ่งการอุทธรณ์คดีตามกฎหมายเก่าของไทยเกิดขึ้นในสมัยอยุธยาซึ่งมีวิวัฒนาการคล้ายกับของต่างประเทศ คือ เป็นวิธีการตรวจสอบคำพิพากษาของศาลชั้นต้นที่วินิจฉัยคดีทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย

2.2.1 สาเหตุการทบทวนคำพิพากษา³²

เหตุที่ต้องมีการทบทวนคำพิพากษาสืบเนื่องมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันก็เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมหรือความยุติธรรม ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญและเป็นวัตถุประสงค์หลักของการอุทธรณ์ ซึ่งความยุติธรรมนั้นเป็นนามธรรมค่อนข้างสูงปัญหาที่คือ แล้วความไม่ยุติธรรมเกิดขึ้นได้อย่างไร และอาจไม่สำคัญแต่ความไม่ยุติธรรมที่เป็นเหตุให้ต้องมีการแก้ไขทบทวนคำพิพากษานั้นสามารถเกิดขึ้นได้ในการพิจารณาคดีเกือบทุกขั้นตอน ซึ่งจำแนกได้เป็น 3 ขั้นตอนที่สำคัญได้แก่

³² จาก การอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย (หน้า 15-17), โดย วีระยุทธ เหลืองประเสริฐ, 2552, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ลิขสิทธิ์ 2552 โดย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

(1) การกำหนดข้อเท็จจริงไม่ถูกต้อง ซึ่งเป็นกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาหรือการดำเนินคดีอาญานั้นมุ่งแสวงหาความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา โดยอาศัยกระบวนการยุติธรรมเป็นเครื่องมือซึ่งต้องดำเนินตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด โดยลักษณะพยานหลักฐานตามระบบกฎหมายจะมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ เพื่อเป็นหลักประกันเพื่อมิจะได้ความจริงสมบูรณ์ครบถ้วน ถูกต้องตรงตามความจริง แต่ในความเป็นจริงต้องยอมรับว่าการค้นหาความจริงนั้นอาจถูกจำกัดโดยกฎหมายหรือโดยความสามารถของมนุษย์ ซึ่งการที่จะได้ความจริงนั้นต้องดำเนินการตามขั้นตอน และต้องอาศัยประสบการณ์และทักษะของแต่ละบุคคล ด้วยเหตุนี้เองการประเมินค่าพยานหลักฐานที่ได้รับฟังมาจึงอาจมีข้อจำกัดหรือมีความผิดพลาดเกิดขึ้นได้ ในขณะที่การกำหนดข้อเท็จจริงโดยปราศจากเหตุผลมารองรับอันเป็นสาเหตุให้ต้องมีการแก้ไขความผิดพลาดนอกจากนี้การเลือกข้อมูลบางอย่างหรือการไม่รับรู้หรือการเพิกเฉยที่จะได้รับรู้ข้อมูลบางอย่าง อาจเป็นที่เคลือบแคลงสงสัยสำหรับเหตุผลในการกำหนดข้อเท็จจริงนั้นได้ ซึ่งต้องมีการตรวจสอบแก้ไขในลำดับต่อไปเช่นเดียวกันเพราะกระทบต่อผลประโยชน์ของกลุ่มความ

(2) การปรับใช้กฎหมายไม่ถูกต้อง ที่ก่อให้เกิดความผิดพลาดบกพร่องนั้น เป็นขั้นตอนภายหลังจากที่มีการกำหนดข้อเท็จจริงอันเป็นที่ยุติแล้วหลังจากที่มีการกำหนดข้อเท็จจริงไม่ถูกต้องเนื่องจากกฎหมายนั้นเป็นสถานะที่ไม่มีตัวตนและมีความเป็นอุดมคติอยู่ เมื่อใดก็ตามที่นำไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงแล้วทำให้กฎหมายนั้นมีสถานะเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา การใช้กฎหมายที่ถูกต้องที่สุดก็คือการปรับใช้ให้สอดคล้องกับสถานะอุดมคติ หากปรับใช้กฎหมายขัดกับสถานะที่แท้จริงแล้วย่อมเป็นการปรับใช้กฎหมายโดยไม่ถูกต้อง ซึ่งสาเหตุการบังคับใช้กฎหมายไม่ถูกต้องเนื่องจากการใช้กฎหมายเป็นเรื่องความเข้าใจและความเห็นของแต่ละบุคคล สิ่งเหล่านี้ย่อมได้มาจากการศึกษาอบรมและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่รวมทั้งความชำนาญและศิลปะในการไต่สวน เพื่อค้นหาความจริง ซึ่งมีข้อจำกัดและมีโอกาสเกิดความไม่ถูกต้องสอดคล้องกับหลักกฎหมายได้ อันเป็นสาเหตุให้ต้องมีการแก้ไขโดยวิธีการต่างๆ ต่อไป

(3) การกำหนดโทษไม่สมควรหรือรุนแรงเกินไป ซึ่งในส่วนของ การกำหนดโทษนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้พิพากษาเป็นสำคัญ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงเหตุผลในการลงโทษหรือ

ทฤษฎีในการลงโทษ เหตุผลในด้านอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา ในส่วนของการอุทธรณ์โดยหลัก ไม่มีวัตถุประสงค์ในการโต้แย้งการกำหนดบทลงโทษของผู้พิพากษาโดยตรงเพราะเป็นดุลพินิจ ดังที่กล่าวมา หากแต่การอุทธรณ์มีขึ้นเพื่อให้มีการแก้ไขโทษให้มีความเหมาะสมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อป้องกันมิให้จำเลยต้องรับโทษเกินสมควรนั่นเอง

2.2.2 ขั้นตอนการแก้ไขบททวนคำพิพากษา³³

ขั้นตอนการแก้ไขบททวนคำพิพากษาโดยทั่วไปนั้นได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทโดยคำนึงถึงสถานะของคำพิพากษานั้นเองว่า ถึงที่สุดแล้วหรือยังไม่ถึงที่สุด อันมีผลต่อเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ในการแก้ไขคำพิพากษาคืออาญาที่แตกต่างกัน โดยแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ

(1) แก้ไขคำพิพากษาคืออาญา ก่อนคดีจะถึงที่สุด วิธีนี้เป็นการแก้ไขคำพิพากษาในขณะที่ยังไม่ถือว่ามีสถานะที่ไม่อาจแก้ไขได้โดยกระบวนการของศาล ซึ่งเรียกว่า การอุทธรณ์ ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ส่วนใหญ่เปิดโอกาสให้คู่ความสามารถอุทธรณ์คืออาญาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายได้อย่างน้อยหนึ่งชั้น แต่มีคดีบางประเภทไม่อาจอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง เนื่องจากลูกขุนได้รับฟังข้อเท็จจริงและได้ตรองแล้วว่าถูกต้องตรงกับความจริง ส่วนในระบบซีวิลลอว์ ส่วนใหญ่จะเปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายได้อย่างน้อยหนึ่งชั้นเช่นกัน การแก้ไขคำพิพากษาคืออาญา ก่อนคดีจะถึงที่สุดนี้เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลสูงได้ตรวจสอบคำตัดสินและคำพิพากษาของศาลล่างว่าถูกต้องหรือไม่และเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของศาลล่างว่าถูกต้องหรือไม่ และเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของศาลล่างนั่นเอง

(2) การแก้ไขคำพิพากษาคืออาญาภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว หากเกิดความผิดพลาดแล้วปรากฏภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วในส่วนนี้ ย่อมไม่อาจที่อุทธรณ์ต่อไปได้ แต่ในบางกรณีอาจมีข้อจำกัดเพราะความไม่ถูกต้องของคำตัดสินหรือคำพิพากษาเพิ่งมาปรากฏจึงต้อง

³³ การอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย (หน้า 5-6). เล่มเดิม.

ดำเนินการแก้ไขด้วยวิธีการอื่นนอกจากการอุทธรณ์คำพิพากษา เช่นการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ หรือ การขอพระราชทานอภัยโทษ เป็นต้น

2.3 การอุทธรณ์ตามมาตรฐานสากล

การคัดค้านคำพิพากษาของศาลของระบบสากลที่ความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ และระบบกฎหมายซีวิลลอว์ซึ่งเห็นได้จากการโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาของศาลจะพบในส่วนของตรวจสอบคำพิพากษาในครั้งแรกของศาลอุทธรณ์ กล่าวคือ กระบวนพิจารณาในศาลอุทธรณ์ของประเทศในระบบซีวิลลอว์มีความคล้ายคลึงกับการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น กล่าวคือสามารถมีการสืบพยานหลักฐานกันใหม่แม้ว่าการดำเนินกระบวนพิจารณาสมัยใหม่จะจำกัดสิทธิดังกล่าว และศาลอุทธรณ์ยังมีบทบาทในการกำหนดเนื้อหาต่างๆ ของข้อเท็จจริงในคดีใหม่ได้ ซึ่งกระบวนพิจารณาในลักษณะนี้ถือว่าเป็นหลักประกันที่สำคัญสำหรับกระบวนยุติธรรมที่ดี โดยเฉพาะคดีที่มีความสำคัญแม้ว่ากระบวนพิจารณาลักษณะนี้ไม่ใช่กับ คดีที่มีความผิดเล็กน้อย ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์รวมทั้งประเทศไทยการดำเนินกระบวนพิจารณาในศาลอุทธรณ์เป็นศาลที่ทำหน้าที่ตรวจสอบคำพิพากษาของศาลล่างเป็นครั้งแรกจะมีความแตกต่างกับกระบวนพิจารณาในศาลชั้นต้นอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ จะใช้วิธีการตรวจสอบจากรายงานกระบวนพิจารณาที่ได้มีการสืบพยานกันมาในศาลชั้นต้นเป็นหลักและโดยหลักแล้วจะไม่มีมีการสืบพยานกันใหม่รวมทั้งศาลอุทธรณ์ยังมีบทบาทในการค้นข้อผิดพลาดของศาลชั้นต้น³⁴

การดำเนินกระบวนพิจารณาในศาลสูงของระบบซีวิลลอว์และระบบซีวิลลอว์นั้นมีความแตกต่างกันในการพิจารณาคดีของศาลสูง คือ การแตกต่างกันคือ ระบบลูกขุน โดยระบบลูกขุนเป็นระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณีอย่างหนึ่งของกระบวนยุติธรรมแต่การตรวจสอบคำพิพากษาโดยศาลอุทธรณ์ของทั้งสองระบบมีความเหมือนกันในเรื่องการอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ ซึ่งโดยปกติเป็นสิทธิของกลุ่มความ และสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย

³⁴ จาก การดำเนินกระบวนพิจารณาในศาลสูงของไทย (หน้า 80), โดย นฤมล เทียนนาม, 2549, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ลิขสิทธิ์ 2549 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ซึ่งศาลสูงจะพิจารณาข้อเท็จจริงที่ได้จากรายงานกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้น เว้นแต่ในกรณีที่ศาลสูงต้องพิจารณาอุทธรณ์ประเภทที่ศาลสูงต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่³⁵

2.3.1 การอุทธรณ์ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

กฎหมายลายลักษณ์อักษรในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ มักมองว่าเป็นบ่อเกิดในลำดับรอง ศาลในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์จะค้นหากฎหมายที่จะนำมาใช้กับบรรดคดีจากคำพิพากษาของศาล (Precedent) ก่อน ถ้าหากไม่พบจึงมาพิจารณากฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statute) ซึ่งเป็นกฎหมายของรัฐสภา (Act of Parliament) เนื่องจากว่ากฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ซึ่งรัฐสภาได้สร้างขึ้นมานั้นเป็นเพียงการทำให้ถูกต้องหรือทำให้เกิดมีขึ้นของหลักการหรือในส่วนที่ต้องการให้มีขึ้น โดยเหตุผลเฉพาะเรื่อง โดยนัยนี้ทำให้ศาลในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์มีการจำกัดการใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรอย่างจำกัด กล่าวคือ ในการตีความกฎหมายของรัฐสภา ศาลในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์จะตีความกฎหมายตามตัวอักษร³⁶

ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์มีหลักที่เรียกว่า Double Jeopardy กล่าวคือ คดีที่ได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้วจะนำคดีเรื่องนั้นมาฟ้องใหม่อีกไม่ได้ เพื่อเป็นการป้องกันการสูญเสียทางด้านทรัพย์สินของบุคคลจากการต้องถูกฟ้องร้องเรื่องเดียวกันอีก และเป็นการป้องกันมิให้ต้องวิตกกังวลจากการจะต้องถูกพิจารณาซ้ำ อีกทั้งเป็นการหลีกเลี่ยงมิให้ประชาชนต้องเสื่อมศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างคำพิพากษาของศาลในคดีเรื่องเดิมและในคดีเรื่องใหม่ ซึ่งตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน รวมทั้งเพื่อป้องกันมิให้โจทก์ผู้ฟ้องคดีปฏิบัติต่อคดีแรกอย่างฉาบฉวยเพื่อหวังผลการฟ้องร้องครั้งที่สองในความผิดที่เกี่ยวข้องกัน

ซึ่งหลัก Double Jeopardy นำไปใช้ในเรื่องการใช้สิทธิในการอุทธรณ์ด้วย กล่าวคือ หากคดีนั้นศาลได้มีคำพิพากษาให้ยกฟ้อง โจทก์ผู้ฟ้องคดีไม่สามารถอุทธรณ์คดีนั้นอีกได้³⁷

³⁵ การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลสูงของไทย (หน้า 80). เล่มเดิม.

³⁶ การอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย (หน้า 26). เล่มเดิม.

³⁷ จาก การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา (หน้า 32), โดย รุณิดพัฒน์ วิริยะศิริ, 2544, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ลิขสิทธิ์ 2544 โดย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

2.3.2 การอุทธรณ์ระบบกฎหมายชีวิตลอร์

ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายประมวลกฎหมายเห็นว่าคำพิพากษาของศาลในคดีก่อนเป็นตัวอย่างของการใช้การตีความกฎหมายเท่านั้น ศาลในคดีหลังไม่จำเป็นต้องถือตามกล่าวคือถ้าศาลไม่เห็นด้วยก็ชอบที่จะตีความกฎหมายเสียใหม่ได้ ซึ่งศาลในระบบนี้จำเป็นต้องให้เหตุผลไว้ในคำพิพากษา โดยอ้างตัวบทกฎหมายอันจะเป็นรากฐานแห่งเสถียรภาพและความต่อเนื่องของระบบกฎหมายทำให้ในการศึกษากฎหมายเป็นการศึกษาในทางทฤษฎีเป็นหลัก ซึ่งถือว่าคำพิพากษานั้นมิได้มีผลผูกพันเฉพาะคู่ความในคดีเท่านั้น เนื่องจากศาลอื่นจะต้องดำเนินตามในคดีที่เกิดขึ้นในภายหน้า และเมื่อมีปัญหาใหม่เกิดขึ้น ศาลในระบบกฎหมายนี้จะพิพากษาวางหลักใหม่ ซึ่งมีสองแนวทาง คือ ประการแรกเห็นว่าคอมมอนลอว์ได้มีอยู่แล้วในประเทศ ผู้พิพากษาเป็นแต่ผู้แสดงหลักเกณฑ์แล้วนำมาปรับแก้คดีเท่านั้น และประการที่สองเห็นว่าหลักเกณฑ์นั้นผู้พิพากษาเป็นผู้สร้างขึ้นโดยคำพิพากษาและศาลในเวลาต่อมาได้ยึดถือตามบรรทัดฐานที่เรียกกันว่า Judge-made Law ดังนั้น ถ้ายังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องใดศาลคอมมอนลอว์ย่อมมีความรับผิดชอบที่จะสร้างหลักเกณฑ์ให้เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงถือว่าคำพิพากษาของศาลทั้งบ่อเกิดของกฎหมาย และเป็นข้อพิสูจน์ว่ากฎหมายได้มีอยู่ด้วย³⁸

ระบบกฎหมายชีวิตลอร์ ทั้งจำเลยและโจทก์ต่างมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง โดยเท่าเทียมกัน ไม่มีมาตรการจำกัดการอุทธรณ์แต่อย่างใด ไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตหรือคำรับรอง โดยยอมให้มีการอุทธรณ์ได้อย่างน้อยชั้นหนึ่งเพื่อแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษา เมื่อปัญหาข้อเท็จจริงได้รับการพิจารณาจากศาลที่มีอำนาจพิจารณาแล้ว จะอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลอื่นอีกไม่ได้

การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไม่มีการจำกัดแต่ประการใดทั้งโจทก์ และจำเลยต่างมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง โดยเท่าเทียมกันซึ่งไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตหรือคำรับรอง คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์ได้เสมอ เป็น liberality of appeal ตามกฎหมายของระบบกฎหมายนี้ ยอมให้มีการอุทธรณ์ได้อย่างน้อยชั้นหนึ่ง เพื่อแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษา ซึ่งการอุทธรณ์ใน

³⁸ การอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย (หน้า 24). เล่มเดิม.

ปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เมื่อปัญหาข้อเท็จจริงได้รับการพิจารณาจากศาลที่มีอำนาจพิจารณาแล้ว จะอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลอื่นอีกไม่ได้

2.4 ระบบของการพิจารณาอุทธรณ์ของศาลอุทธรณ์

การอุทธรณ์เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของกลุ่มความในการใช้สิทธิทางศาลเพื่อให้ศาลอุทธรณ์ตรวจสอบการพิจารณาของศาลชั้นต้น ในกรณีที่คู่ความเห็นว่าการดำเนินการของศาลชั้นต้น ไม่ถูกต้องเพื่อให้ศาลอุทธรณ์ได้พิจารณาวินิจฉัยแก้ไขคำพิพากษาของศาลชั้นต้น นั้น

2.4.1 ความหมายและความเป็นมาของการอุทธรณ์

“อุทธรณ์”³⁹ หมายถึง น. การยกขึ้น, การร้องขึ้น, การเคลื่อนที่, การเสนอ, การนำมาให้ ; ชื่อศาลสูงถัดจากศาลชั้นต้นซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น เรียกว่า ศาลอุทธรณ์. ก. (กฎ) ยื่นฟ้องหรือ ยื่นคำร้องต่อศาลสูงคัดค้านคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลชั้นต้น ; ยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของพนักงานเจ้าหน้าที่; ร้องเรียน, ร้องทุกข์, เช่น ร้องอุทธรณ์. (ป., ส. อุทธรณ)

“อุทธรณ์” ตามความหมายในทางวิชาการ คือ การขอให้ศาลที่สูงกว่าตรวจสอบคำพิพากษาของศาลล่างทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ฉะนั้น ศาลอุทธรณ์จึงเป็นศาลพิจารณา (trial court) ชั้นที่สอง⁴⁰

การอุทธรณ์เกิดขึ้นเนื่องจากในอดีตอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ อยู่ที่พระมหากษัตริย์เพียงคนเดียว โดยพระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจในการวินิจฉัยบรรดาคดีต่าง ๆ อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด แต่ต่อมาพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ในด้านอื่น ๆ ได้มีเพิ่มมากขึ้น พระองค์จึงทรงมอบหมายอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีบางประเภทให้แก่ขุนนาง แต่ยังคงสงวนไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่มีความสำคัญ และถ้าราษฎรเห็นว่าการตัดสินของขุนนางไม่ถูกต้องหรือไม่ยุติธรรม ก็ย่อมมีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำตัดสินต่อพระมหากษัตริย์

³⁹ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.

⁴⁰ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7) (หน้า 207). เล่มเดิม.

ได้ ซึ่งการอุทธรณ์ในสมัยนั้นเป็นความประสงค์ที่จะควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของขุนนางที่ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีแทนพระมหากษัตริย์ และเมื่อพระมหากษัตริย์ตัดสินอุทธรณ์แล้ว ก็ถือว่าพระองค์ทรงตัดสินคดีด้วยความเป็นธรรม เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนของพระองค์เอง ซึ่งการอุทธรณ์ในเวลานั้นแท้จริงแล้วมิได้มุ่งเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนแต่อย่างใด⁴¹

แนวความคิดการอุทธรณ์ในอดีตไม่ว่าในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์หรือ ระบบซีวิลลอว์ต่างใช้ระบบกล่าวหาทั้งสิ้น เป็นเหตุให้จำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหาถูกจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์เป็นอย่างมากซึ่งแนวความคิดในการอุทธรณ์ในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนไปจากอดีต เนื่องจากประเทศต่าง ๆ ได้เปลี่ยนมาใช้ระบบกล่าวหา (Accusatorial system) แทนระบบไต่สวนทำให้มีแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิของจำเลยมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องของ คำพิพากษาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพิจารณาซึ่งความผิดพลาดดังกล่าวส่งผลเสียต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลและทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นระหว่างคู่ความ จึงจำเป็นที่จะต้องให้สิทธิแก่ประชาชนที่จะอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาในคดีของตนเพื่อให้ศาลที่อยู่ในลำดับที่เหนือขึ้นไปส่วนการจะแก้ไขด้วยกระบวนการอย่างไรมันย่อมเป็นไปได้ตามที่กฎหมายในแต่ละประเทศบัญญัติ⁴²

ปัจจุบันการอุทธรณ์นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลย การอุทธรณ์จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น อันเนื่องมาจากว่าตุลาการหรือผู้พิพากษาที่ตัดสินคดีในศาลชั้นต้นนั้นเป็นเพียงปुरुชนธรรมดาซึ่งอาจมีความผิดพลาดเกิดขึ้นได้ในการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งถือเป็นความบกพร่องของตุลาการหรือผู้พิพากษา ซึ่งอาจเกิดจากความไม่รู้ ความไม่ละเอียดรอบคอบหรือความผิดพลาด และนอกจากนี้อาจเกิดจากพยานหลักฐานที่ผู้พิพากษาใช้ประกอบในการวินิจฉัยสั่งคดีเกิดความผิดพลาดก็ย่อมเป็นไปได้เช่นเดียวกัน เช่น พยานหลักฐานไม่ถูกต้องหรือไม่ตรงกับความจริง หรือไม่ครบถ้วน ซึ่งอาจเป็นเหตุให้การตัดสินชี้ขาดคดีนั้นผิดจาก

⁴¹ จาก การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์ (หน้า 56-57), โดย ชินานนท์ วงศ์วีระชัย, 2527, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ลิขสิทธิ์ 2527 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

⁴² แหล่งเดิม, หน้า 59.

ข้อเท็จจริงที่เป็นต้นเหตุแห่งการกระทำความผิดก็ย่อมเกิดขึ้นได้เช่นกัน และความบกพร่องดังกล่าวนี้อาจเกิดจากการตีความกฎหมายที่มีไว้ดีก็ตามตามเจตนาในการร่างกฎหมายในการบัญญัติกฎหมายหรืออาจเกิดจากการใช้ดุลพินิจในการลงโทษซึ่งอาจลงโทษรุนแรงเกินไปหรือลงโทษไม่ครบตามที่กฎหมาย หรืออาจเกิดจากการรับฟังข้อเท็จจริงผิดก็ย่อมเป็นไปได้เช่นกัน ทั้งนี้การอุทธรณ์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อเป็นหลักประกันในการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน เพื่อที่จะได้แก้ไขความไม่ถูกต้องในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้น ในเนื้อหาของคำพิพากษา ซึ่งเริ่มตั้งแต่ การกำหนดข้อเท็จจริง การใช้กฎหมายและการกำหนดโทษ ทั้งนี้การแก้ไขคำพิพากษาของศาลเพื่อเป็นการตรวจสอบการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลชั้นต้นเพื่อที่จะได้ความจริงที่ถูกต้องครบถ้วน เพื่อเป็นการประกันความยุติธรรมแก่ประชาชนที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในกระบวนการพิจารณาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

2.4.2 สิทธิในการอุทธรณ์

แม้ว่าสิทธิในการอุทธรณ์จะเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นใหม่ไม่ใช่สิทธิที่มีมาแต่ดั้งเดิม และสิทธิในการอุทธรณ์นี้จะเกิดขึ้นภายหลังและสิทธิในการอุทธรณ์นี้ไม่ใช่สิทธิขั้นมูลฐานที่บังคับให้คู่ความต้องอุทธรณ์ ดังนั้นคู่ความจึงมีสิทธิอุทธรณ์หรือสามารถสละสิทธิในการอุทธรณ์ได้ แต่การอุทธรณ์นี้องค์การสหประชาชาติได้ให้การรับรองสิทธิมนุษยชนทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิในการอุทธรณ์ ฎีกา ในเรื่องสิทธิที่จะต้องสู้คดีได้อย่างเต็มที่ซึ่งเป็นมาตรฐานสากล และมีความสำคัญเป็นอย่างมากซึ่งได้บัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights 1948) ข้อ 10, 11 บัญญัติรับรองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลย ซึ่งถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญาให้ได้รับความเป็นธรรมในระหว่างการดำเนินคดีอาญาในข้อ 10 “บุคคลชอบที่จะได้รับความเท่าเทียมกันอย่างบริบูรณ์ในอันที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยโดยศาลซึ่งเป็นอิสระและไร้อคติ ในการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ ตลอดจนข้อที่ถูกกล่าวหาใด ๆ ทางอาญา” และข้อ 11 ได้บัญญัติ “สิทธิได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนจะพิสูจน์ว่าผู้นั้นกระทำความผิดตามกฎหมายภายในการพิจารณาโดยเปิดเผยและผู้นั้นมีหลักประกันที่จำเป็นในการต่อสู้คดี” และได้บัญญัติไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และทางการเมือง (International

Covenant on Civil and Political Rights 1966) ข้อ 14 (1) รับรองสิทธิของบุคคลทุกคนที่จะได้รับการพิจารณาของศาลในคดีอาญาไว้ว่า “บุคคลจะได้รับการพิจารณาคดีอาญาอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม โดยเปิดเผยในศาลที่มีอำนาจอิสระและเป็นกลางซึ่งจัดตั้งตามกฎหมาย” และในข้อ 14 (5) บัญญัติว่า “บุคคลที่ถูกพิพากษาตัดสินว่าได้กระทำความผิดอาญาย่อมมีสิทธิอุทธรณ์ได้ คำพิพากษาที่ตัดสินลงโทษและโทษที่ลงแก่บุคคลนั้นจะได้รับการพิจารณาทบทวนอีกครั้งโดยศาลสูงตามที่กฎหมายบัญญัติ และใน The European Convention of Human Right and Fundamental Freedoms 1950, The American Convention on Human Rights 1969. ได้บัญญัติหลักในเรื่องสิทธิในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และเป็นธรรมไว้ใน ข้อ 6.1 ส่วนสิทธิที่จะอุทธรณ์ต่อศาลสูงได้บัญญัติไว้ใน ข้อ 2 ของ Protocol No. 7.⁴³ ซึ่งจะเห็นว่ามาตรฐานดังกล่าวได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลของภูมิภาคและองค์กรต่าง ๆ ของสิทธิมนุษยชน ในต่อสู้คดีและหากไม่ได้รับความเป็นธรรมมาตรฐานดังกล่าวยังให้มีการอุทธรณ์คดีเพื่อที่บุคคลทุกคนในกระบวนการพิจารณาจะได้รับความเป็นธรรมตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และทางการเมืองสิทธิในการอุทธรณ์นั้นเกิดขึ้นเนื่องจากคดีอาญานั้นประกอบด้วยคู่ความสองฝ่าย คือ ฝ่ายโจทก์หรืออัยการ ฝ่ายหนึ่ง และจำเลยอีกฝ่ายหนึ่ง สิทธิในการอุทธรณ์จึงแบ่งออกเป็นสิทธิการอุทธรณ์ของโจทก์หรืออัยการ และสิทธิการอุทธรณ์ของจำเลย

2.4.3 การเปิดโอกาสในการอุทธรณ์

การแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษาโดยวิธีการอุทธรณ์นั้น อาจเป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องในส่วนที่เป็นวิธีการหรือวิธีพิจารณาความ และถ้าทุกคดีมีการแก้ไขความไม่ถูกต้องย่อมจะกระทบต่อความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษา ทำให้กระทบถึงความน่าเชื่อถือในกระบวนการยุติธรรมได้ การอุทธรณ์ในปัจจุบันได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ระบบสิทธิ (Appeal as of right) และ ระบบอนุญาติ (Discretionary Appeal)

⁴³ จาก *อำนาจศาลยุติธรรมในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกา : ศึกษากรณี ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดี ซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงหรือฎีกาไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาพิพากษา พ.ศ. 2551* (หน้า 19), โดย จิวาพร สุขล, 2553, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ลิขสิทธิ์ 2544 โดย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

(1) ระบบสิทธิ (Appeal as of right) คือ ระบบของการอุทธรณ์ที่เปิดโอกาสให้คู่ความมีสิทธิในการอุทธรณ์ได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งเห็นว่าการอุทธรณ์เป็นสิทธิของคู่ความแต่สิทธินี้อาจถูกจำกัดหากเป็นคดีเล็กน้อยอัตราโทษไม่มาก แต่การห้ามมิให้อุทธรณ์นี้ส่วนมากเป็นข้อยกเว้นในการอุทธรณ์เท่านั้น⁴⁴

ส่วนใหญ่ประเทศต่าง ๆ จะให้สิทธิครั้งแรกในการอุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อเท็จจริง (Question of fact) และ ปัญหาข้อกฎหมาย (Question of law) นั้นเป็นสิทธิของคู่ความตามหลักสิทธิของคู่ความที่ได้รับการพิจารณาคดี 2 ชั้นศาล (Double degré de Jurisdiction) เนื่องจากคำพิพากษาในคดีอาญาเป็นคำชี้ขาดของศาลซึ่งได้จากการพิจารณาคดี ที่ผูกมัดด้วยรูปแบบและมีผลในทางกฎหมายทำให้คดีเสร็จไปจากศาล จึงมีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของคู่ความ จึงเป็นสิทธิที่คู่ความสามารถกระทำได้ ถ้าเห็นว่าคำพิพากษาของศาลชั้นต้นไม่ถูกต้องอย่างไร เช่น ศาลชั้นต้นตีความหรือปรับใช้ข้อกฎหมายไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลชั้นต้นรับฟังข้อเท็จจริงหรือกำหนดข้อเท็จจริงไม่ถูกต้อง รวมตลอดถึงการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นไปตามกฎหมาย คู่ความจึงมีสิทธิที่อุทธรณ์คดีได้ เว้นแต่มีข้อจำกัดมิให้อุทธรณ์ในบางกรณี ซึ่งประเทศที่ใช้ระบบนี้เป็นหลักก็คือ ประเทศญี่ปุ่น และ ประเทศไทย⁴⁵

(2) ระบบอนุญาต (Discretionary Appeal) คือ ระบบการอุทธรณ์ที่กฎหมายบัญญัติห้ามเอาไว้ ซึ่งคู่ความจะอุทธรณ์ได้ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจอุทธรณ์ได้ แต่ในการอุทธรณ์ในครั้งแรกนั้น กฎหมายส่วนมากจะบัญญัติให้สามารถที่จะอุทธรณ์ได้เสมอไม่ว่าจะเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายอย่างน้อยหนึ่งชั้นศาลเสมอซึ่งถือเป็นสิทธิที่คู่ความสามารถกระทำได้ เว้นแต่มีกฎหมายห้ามมิให้มีการอุทธรณ์ แต่การใช้สิทธิในการอุทธรณ์ครั้งที่สองนี้จะถูกจำกัดเป็นอย่างมาก เว้นแต่จะอนุญาตให้สามารถอุทธรณ์ได้เป็นบางกรณีเท่านั้น

⁴⁴ การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา (หน้า 30-31). เล่มเดิม.

⁴⁵ จาก “ทางแก้ปัญหาคดีความค้างค้ำในศาลสูง รายงานการศึกษาดูงานศาลประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และเยอรมนี,” โดย สติติ เล็งไธสง ก, 2524, เมษายน-มิถุนายน, *บทบัญญัติ*, 2(38), หน้า 170-171.

ซึ่งส่วนมากการขออนุญาตนี้จะต้องขอต่อศาลศาลชั้นต้น หรือศาลสูงแล้วแต่กรณี เพื่อให้ศาลสูงรับคดีของตนไว้พิจารณาต่อไป

การอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายนั้น คู่ความสามารถยื่นอุทธรณ์ได้อย่างไม่มีข้อจำกัด เนื่องจากการตีความกฎหมาย และส่วนมากศาลสูงสุดของประเทศต่าง ๆ จะรับการอุทธรณ์คดีในปัญหาข้อกฎหมายไว้วินิจฉัย⁴⁶ ซึ่งคู่ความสามารถอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายได้โดยตรงต่อศาลฎีกา เพื่อให้ศาลฎีกาหรือศาลสูงสุดทำหน้าที่ตีความและบังคับใช้กฎหมายให้เป็นแนวทางเดียวกันกับคดีทุกประเภทที่เกิดขึ้นทั้งประเทศ ประเทศที่ในระบบอนุญาตนี้เป็นหลักซึ่งเห็นได้ชัดได้แก่ ประเทศเยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกา⁴⁷

2.5 กระบวนพิจารณาคดีในศาลอุทธรณ์

ในการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์เริ่มตั้งแต่เมื่อศาลชั้นต้นได้รับอุทธรณ์ที่คู่ความใช้สิทธิในการยื่นอุทธรณ์เพื่อให้ศาลที่สูงกว่าศาลชั้นต้นได้ตรวจสอบและแก้ไขคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้น ฉะนั้นกระบวนการต่าง ๆ ในชั้นอุทธรณ์จึงมุ่งไปสู่เป้าหมาย คือ การแก้ไขความไม่ถูกต้องในตอนแรกจะศึกษาลักษณะของการพิจารณา การรับฟังพยานหลักฐานใหม่ในคดี และการจัดทำคำวินิจฉัยชี้ขาดในชั้นอุทธรณ์ ซึ่งการพิจารณาอุทธรณ์ที่เกี่ยวกับปัญหาข้อเท็จจริงนั้นเป็นการมุ่งหมายเพื่อที่จะแก้ไขความไม่ถูกต้องในการพิจารณาของศาลชั้นต้น เป็นการตรวจสอบและทบทวนคำพิพากษาของศาลชั้นต้น

2.5.1 ลักษณะของการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์

ลักษณะของการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ในที่เกี่ยวข้องกับปัญหาข้อเท็จจริง เริ่มตั้งแต่ศาลอุทธรณ์นั่งพิจารณาซึ่งในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ และระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ต้องนั่งทำการพิจารณาให้ครบองค์คณะและต้องไม่ต่ำกว่า 3 นาย เพราะการนั่งพิจารณาแบบครบองค์คณะนั้น

⁴⁶ การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา (หน้า 31-33). เล่มเดิม.

⁴⁷ ทางแก้ปัญหาคดีความค้างในศาลสูง รายงานการศึกษาดูงานศาลประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และเยอรมนี. หน้า 170-171. เล่มเดิม.

จะเกิดความละเอียดรอบคอบกว่าการใช้ผู้พิพากษานายเดียวในการพิจารณาทั้งศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ในกรณีที่ศาลชั้นต้นมีหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในคดีและวินิจฉัยข้อเท็จจริง เมื่อได้ข้อเท็จจริงอันเป็นยุติแล้วซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

(1) การพิจารณาคดีใหม่ (Second first-instance trial) การพิจารณาในลักษณะนี้เป็น การพยายามที่จะให้มีการพิจารณาข้อเท็จจริงใหม่อีกครั้งหนึ่งเท่าที่สามารถจะเป็นไปได้ พยานหลักฐานต่าง ๆ สามารถจะนำมาสืบใหม่ได้อีกครั้งหนึ่ง เว้นแต่จะมีข้อจำกัดทางกฎหมาย บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ประเทศคอมมอนลอว์ เกี่ยวกับการดำเนินคดีความผิดที่มีโทษไม่รุนแรงมักจะเริ่มคดีที่ ศาลแขวง และการอุทธรณ์คดีของศาลแขวงนั้นจะต้องอุทธรณ์ไปยังศาลจังหวัดหรือศาลที่มีเขต อำนาจทั่วไป การพิจารณาอุทธรณ์ในศาลจังหวัดนี้จะเป็นการพิจารณาคดีใหม่ พยานจะถูกเรียกมา เบิกความใหม่ ทั้งนี้ เนื่องจากการพิจารณาในศาลแขวงเป็นการพิจารณาโดยกระบวนการพิจารณาที่ รวดเร็ว ไม่มีการจัดรายงานกระบวนการพิจารณาที่พิสดารไว้ ฉะนั้น คดีจึงต้องมีการพิจารณาใหม่⁴⁸

(2) การพิจารณาในลักษณะของการแก้ไขบททวน หรืออาจเรียกว่า เป็นการทบทวน ภายหลัง จะเป็นการพิจารณาในปัญหาข้อกฎหมายแต่ในบางกรณีจะพิจารณาทั้งในปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมายปนกัน การพิจารณาในลักษณะนี้จะอาศัยสำนวนคดีของศาลที่เริ่มคดีเป็น หลัก ศาลอาจจะออกนั่งฟังคำแถลงการณ์ด้วยก็ได้ เพราะการแถลงการณ์นั้นมีประโยชน์ที่จะทำให้ การพิจารณาคดีง่ายเข้า จำกัดจุดของปัญหาในการพิจารณาให้แคบลงช่วยให้ศาลได้เข้าใจประเด็น ของการพิจารณาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ศาลอุทธรณ์จะทำหน้าที่ review สำนวนคดีเพื่อค้นหาความไม่ ถูกต้องที่เกิดขึ้นในการพิจารณาของศาลชั้นต้น⁴⁹

(3) การรับฟังพยานหลักฐานใหม่ในชั้นอุทธรณ์ พยานหลักฐานใหม่ หมายถึง พยานหลักฐานที่มีได้มีการอ้างอิงในศาลชั้นต้น แต่เพิ่งมาปรากฏพยานหลักฐานนี้ในภายหลังเมื่อ ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว มีปัญหาว่าพยานหลักฐานเหล่านี้จะสามารถนำมาอ้างในการพิจารณาชั้น

⁴⁸ การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา (หน้า 90-92). เล่มเดิม.

⁴⁹ แหล่งเดิม. หน้า 92-93.

อุทธรณ์ได้หรือไม่ เพราะพยานหลักฐานนี้ยังมิได้ผ่านการพิจารณาของศาลชั้นต้นมาแล้ว พยานหลักฐานใหม่นี้อาจจะเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุ หรือพยานเอกสารก็ได้

การที่จะรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้มากน้อยแค่ไหน ต้องเป็นไปตามลักษณะของการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ ถ้าเป็นลักษณะการพิจารณาใหม่ทั้งคดี ขอบเขตของการรับฟังพยานหลักฐานใหม่ย่อมมีขอบเขตกว้างขวาง สามารถรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้อย่างเต็มที่ ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ นั้น การพิจารณาอุทธรณ์ที่มาจากคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวง เป็นการพิจารณาใหม่ ดังนั้นการรับฟังพยานหลักฐานใหม่ย่อมทำได้ไม่มีข้อจำกัดอย่างใด ๆ เช่นกัน แต่ชั้นอุทธรณ์ที่เป็นลักษณะของการอุทธรณ์ที่เป็นการ review แล้ว การรับฟังพยานหลักฐานใหม่จะมีข้อจำกัด ในบางประเทศไม่ยินยอมให้รับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้เลย เนื่องจากลักษณะของการ review นั้น ศาลอุทธรณ์จะอยู่ในฐานะเช่นเดียวกับศาลชั้นต้น การใช้ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายนั้นจะต้องใช้ในสภาวะเช่นเดียวกับที่ศาลชั้นต้นได้ตัดสินคดี ข้อเท็จจริงที่ได้เกิดขึ้นภายหลังหรือการเปลี่ยนแปลงในกฎหมาย ย่อมไม่กระทบกระเทือนถึงประเด็นในการ review เพราะโดยหลักการแล้วศาลอุทธรณ์จะทำหน้าที่ review เฉพาะข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่มีอยู่แล้ว ในขณะที่ศาลชั้นต้นได้พิพากษาคดีเท่านั้น ฉะนั้น พยานหลักฐานใหม่ซึ่งมิได้อ้างอิงในการพิจารณาของศาลชั้นต้นเลย จึงไม่อาจจะเอามาอ้างในชั้นอุทธรณ์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ review ในปัญหาข้อกฎหมาย สำหรับการ review ในข้อเท็จจริงนั้นประเทศต่าง ๆ ได้ผ่อนคลायให้มีการรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้เลย หากพบพยานหลักฐานใหม่ก็ต้องแก้ไขด้วย post conviction remedies ไม่อาจจะรับฟังโดยอาศัยระบบการอุทธรณ์ได้⁵⁰

2.5.2 การวินิจฉัยชี้ขาดในชั้นศาลอุทธรณ์

เมื่อศาลอุทธรณ์ได้พิจารณาเนื้อหาในอุทธรณ์แล้วขั้นตอนต่อมาคือการวินิจฉัยชี้ขาดในชั้นอุทธรณ์ คือศาลอุทธรณ์ทำหน้าที่แก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษาของศาลที่เริ่ม

⁵⁰ การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์ (หน้า 96-98). เล่มเดิม.

คดี ในกรณีของการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง เรื่องศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงแล้ว ศาลอุทธรณ์จะมีคำพิพากษาเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่วินิจฉัยเป็น 4 ลักษณะ⁵¹ คือ

(1) พิพากษาให้ยกอุทธรณ์ ซึ่งอาจเป็นยกฟ้องอุทธรณ์หรือยกคำพิพากษาของศาลชั้นต้น

ยกฟ้องอุทธรณ์เป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์ยังมีได้วินิจฉัยในเนื้อหาของอุทธรณ์เลย แต่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าอุทธรณ์นั้นต้องห้ามตามกฎหมาย เช่น มิได้ยื่นอุทธรณ์ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ไม่ได้ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด หรือกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าปัญหาข้อกฎหมายนั้นไม่เป็นสาระสำคัญอันควรได้รับการวินิจฉัย กล่าวคือ แม้ศาลจะได้วินิจฉัยปัญหาเช่นนั้นก็ไม่ทำให้ผู้อุทธรณ์ชนะคดี เป็นต้น ซึ่งมักเป็นกรณีที่อุทธรณ์มิได้ปฏิบัติตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การยกอุทธรณ์นี้คำพิพากษาของศาลชั้นต้นยังคงมีผลบังคับอยู่

ยกคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่า ศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยการพิจารณาพิพากษาหรือสั่ง หรือวินิจฉัยคดีไม่ถูกต้องโดยประการอื่น ศาลอุทธรณ์มีอำนาจยกคำพิพากษาของศาลชั้นต้นแล้วให้ศาลชั้นต้นนั้นหรือศาลชั้นต้นอื่นพิจารณาพิพากษาหรือสั่งใหม่ได้⁵²

(2) พิพากษายืน ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์ได้รับอุทธรณ์เข้าสู่การพิจารณาแล้ว โดยคำกล่าวอ้างของกลุ่มความว่ามีความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษาแต่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าไม่มีความไม่ถูกต้องนั้นไม่เป็นที่เสื่อมเสียต่อความยุติธรรม คือ ไม่ก่อให้เกิดอันตรายนั้นเอง ศาลอุทธรณ์ย่อมพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น คือคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์มีผลเป็นอย่างเดียวกันกับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น

(3) พิพากษากลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ซึ่งเป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำชี้ขาดของศาลชั้นต้นไม่ถูกต้อง ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นนั้น

⁵¹ จาก คำอธิบายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เรียงมาตรา เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศ พร้อมด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาต่างประเทศและการส่งคำคู่ความและเอกสารในเมืองต่างประเทศ (หน้า 96-99), โดย สติต เล็งไธสง ข, 2517, กรุงเทพฯ : พิมพ์ ดำรงธรรม, ลิขสิทธิ์ 2517 โดยสำนักพิมพ์ พิมพ์ ดำรงธรรม.

⁵² แหล่งเดิม, หน้า 96-97.

เสียแล้วพิพากษาในปัญหาเหล่านั้นใหม่ คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์นี้จะต้องมีผลตรงกันข้ามกับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ถ้าไม่ตรงกันข้ามไม่ถือว่าเป็นการกลับ แต่เป็นการแก้ กรณีพิพากษากลับก็เช่นกัน ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์แต่ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ลงโทษจำเลยตามฟ้องจะจำคุกหรือปรับแล้วแต่ดุลพินิจ นับว่าเป็นการกลับทั้งสิ้น⁵³ รวมทั้งในบางกรณีก็จะส่งคดีนั้นย้อนกลับไปให้ศาลชั้นต้นพิจารณาใหม่ ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่ามีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นในการพิจารณาและสมควรจะแก้ไข ศาลอุทธรณ์ก็จะพิพากษาให้กลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นซึ่งทำให้คำพิพากษาศาลชั้นต้นไม่มีผลบังคับ ส่วนศาลอุทธรณ์จะทำการแก้ไขความไม่ถูกต้องเอง หรือเพียงแต่ชี้แนะความไม่ถูกต้องและส่งต่อไปให้ศาลชั้นต้นเพื่อให้ศาลชั้นต้นทำการแก้ไขความไม่ถูกต้องตามแนวทางที่ศาลอุทธรณ์กำหนดไว้ ทั้งนี้ก็แล้วแต่ลักษณะของการพิจารณา

ถ้าเป็นการพิจารณาในลักษณะการพิจารณาคดีนั้นใหม่ ซึ่งเป็นการพิจารณาทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย โดยปกติแล้วศาลอุทธรณ์ที่จะวินิจฉัยชี้ขาดและแก้ไขความไม่ถูกต้องได้เอง แต่กรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าจำเป็นเนื่องจากศาลชั้นต้นปฏิบัติฝ่าฝืนกฎหมายของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศาลอุทธรณ์ย่อมยื่นสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นพิจารณาใหม่ได้ และในกรณีที่ศาลชั้นต้นไม่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น ศาลอุทธรณ์ก็จะส่งคดีไปให้ศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจ ส่วนการพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี (trial de novo) ในประเทศคอมมอนลอว์นั้น เนื่องจากการพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี ฉะนั้น ศาลจังหวัดหรือศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไปย่อมวินิจฉัยและแก้ไขความไม่ถูกต้องได้เอง โดยไม่ต้องยื่นสำนวนกลับไปให้ศาลแขวงแต่อย่างใด⁵⁴

กรณีการพิจารณาในลักษณะที่เป็นการ review โดยปกติแล้วศาลอุทธรณ์จะทำหน้าที่ชี้ความไม่ถูกต้อง แล้วกำหนดแนวทางที่จะต้องแก้ไข เพื่อให้ศาลชั้นต้นเป็นผู้ทำการแก้ไขโดยส่ง

⁵³ คำอธิบายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เรียงมาตรา เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศพร้อมด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาต่างประเทศและการส่งคำคู่ความและเอกสารในเมืองต่างประเทศ (หน้า 97). เล่มเดิม.

⁵⁴ การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์ (หน้า 100-105). เล่มเดิม.

คดีย้อนกลับคืนไป ในส่วนนี้จึงขอแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี คือ การ review ในข้อกฎหมายและการ review ในข้อเท็จจริงหรือในข้อเท็จจริงปนกับข้อกฎหมาย⁵⁵

การ review ในข้อกฎหมายซึ่งเป็นข้อกฎหมายล้วน ๆ โดยปกติศาลอุทธรณ์จะทำการวินิจฉัยชี้ขาดในปัญหาข้อกฎหมายไปได้เลย เนื่องจากการวินิจฉัยข้อกฎหมายอาศัยข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงที่ศาลล่างได้วินิจฉัยเป็นมูลฐาน ฉะนั้น ถ้าข้อเท็จจริงบางข้อศาลล่างยังมีได้ทำการวินิจฉัยศาลอุทธรณ์ก็ต้องย้อนสำนวนไปให้ศาลล่างทำการวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นเสียก่อน โดยศาลล่างต้องผูกพันตามความเห็นในทางกฎหมายของศาลอุทธรณ์

การ review ในข้อเท็จจริงหรือในข้อเท็จจริงปนกับข้อกฎหมาย ศาลอุทธรณ์มักจะไม่ได้เข้าไปก้าวก่ายในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น โดยเฉพาะการวินิจฉัยในเรื่องความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน หากพบความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงก็จะพิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น และย้อนคดีกลับไปให้ศาลชั้นต้นวินิจฉัยข้อเท็จจริงใหม่ ศาลอุทธรณ์จะไม่ได้เข้าไปวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นเสียเอง

(4) พิพากษาแก้ เป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่า คำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นถูกแต่เพียงบางส่วนและผิดบางส่วน ศาลอุทธรณ์จึงพิพากษาแก้คำพิพากษาศาลชั้นต้นเฉพาะส่วนที่ผิด โดยพิพากษาขึ้นเป็นบางส่วนและกลับเป็นบางส่วน และมีคำพิพากษาใหม่ในส่วนที่กลับนั้น คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ ในกรณีพิพากษาแก้นี้มีผลเพียงแตกต่างไปจากคำพิพากษาของศาลชั้นต้น แต่ไม่ถึงกับตรงกันข้ามจะแตกต่างกันมากหรือน้อยเพียงใดแล้วแต่ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้มากหรือแก้ น้อย ซึ่งการแก้มากหรือแก้ น้อยนั้นมีผลในทางกฎหมายอยู่มาก กล่าวคือ ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้มากอาจมีผลให้โจทก์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงได้⁵⁶ การแก้ไขนี้เป็นการแก้ไขเรื่องการกำหนดโทษอาจจะเป็นการแก้ไขบทกำหนดโทษหรือแก้ไขความหนักเบาของโทษ การแก้ไขโทษมีอยู่ว่าศาลอุทธรณ์จะเปลี่ยนแปลงโทษให้เป็นโทษแก่จำเลยไม่ได้

⁵⁵ การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์ (หน้า 100-105). เล่มเดิม.

⁵⁶ คำอธิบายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เรียงมาตรา เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศพร้อมด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาต่างประเทศและการส่งคำคู่ความและเอกสารในเมืองต่างประเทศ (หน้า 98-99). เล่มเดิม.

สำหรับอำนาจของศาลอุทธรณ์ในประเทศอื่น ทั้งในระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์ ศาลอุทธรณ์มีอำนาจที่จะแก้ไขโทษได้ แต่จะแก้ไขโทษให้เป็นโทษแก่จำเลยไม่ได้ในส่วนที่เป็นชนิดและอัตราของโทษ เว้นแต่จะมีการร้องขอของโจทก์ที่มีการเพิ่มเติมโทษในการอุทธรณ์จากศาลแขวงไปยังศาลจังหวัดหรือศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไปในประเทศคอมมอนลอว์นั้น ซึ่งศาลจังหวัดมีอำนาจในการลงโทษกว้างขวางกว่าศาลแขวง เพราะศาลแขวงมีอำนาจจำกัดในการลงโทษ คือ ลงโทษได้เฉพาะโทษสถานเบาเท่านั้น ในกรณีเช่นนี้ศาลจังหวัดย่อมลงโทษจำเลยเกินกว่าที่ศาลแขวงกำหนดไว้ ซึ่งก็ต้องไม่เกินอัตราโทษของความผิดนั้น ๆ โดยปกติแล้วจำเลยมักจะไม่อุทธรณ์ในเรื่องการกำหนดโทษของศาลแขวง เพื่อต้องการให้ได้รับโทษสถานเบาในศาลแขวงเท่านั้น

ในบทนี้เป็นบทที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาต่าง ๆ ในชั้นอุทธรณ์ที่เป็นจุดสำคัญ คือ ลักษณะของการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ และการวินิจฉัยชี้ขาดในชั้นอุทธรณ์⁵⁷

2.6 ศาลที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์

ศาลที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์นั้นเราจะทราบหรือไม่ จำเป็นที่จะต้องทราบรูปแบบของการจัดระบบของศาลอุทธรณ์เสียก่อน เมื่อทราบถึงรูปแบบของศาลอุทธรณ์แล้ว ย่อมทำให้สามารถมองเห็นได้ว่าเหตุใดศาลเหล่านั้นจึงมีเขตอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์ได้เนื่องจากภายหลังที่ศาลชั้นต้นได้พิจารณาคดีจนกระทั่งมีคำพิพากษาแล้ว หากคู่ความไม่พอใจคำพิพากษาไม่ว่าจะเป็นในเนื้อหาของคำพิพากษา หรือในการพิจารณาของศาลชั้นต้น โดยปกติแล้วคู่ความจะมีสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งอีกอย่างน้อยครั้งหนึ่งตามหลักสิทธิของคู่ความที่ได้รับการพิจารณาคดี 2 ชั้นศาล ทั้งนี้เพื่อให้ศาลต่างกันในลำดับที่สูงกว่าได้มีโอกาสทบทวนคำพิพากษาของศาลล่างเพื่อเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลกันในองค์กรตุลาการ

⁵⁷ การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์ (หน้า 106-107). เล่มเดิม.

2.6.1 การจัดรูปแบบของศาลอุทธรณ์

การจัดรูปแบบของศาลสูงแต่ละประเทศขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ความจำเป็น และ ภูมิหลังของประเทศนั้น ๆ ซึ่งพอสรุปแบบศาลอุทธรณ์ได้ 5 แบบ คือ⁵⁸

(1) กำหนดให้มีศาล 2 ชั้น คือศาลชั้นต้น และศาลอุทธรณ์เท่านั้น โดยศาลอุทธรณ์ถือเป็นศาลสูงสุด ในสหรัฐอเมริกา มีมลรัฐจำนวนมากที่จัดให้มีรูปแบบของศาลเช่นนี้ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วได้แก่ มลรัฐที่มีประชากรอาศัยเบาบาง

(2) กำหนดให้ศาลแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลสูงสุด

(3) กำหนดให้ศาลแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลสูงสุด แต่แตกต่างกันตรงที่ว่าศาลอุทธรณ์แบ่งออกเป็นหลายศาล โดยมีเขตอำนาจศาลเป็นการเฉพาะตาม ภูมิภาคต่าง ๆ คำตัดสินของศาลอุทธรณ์ในแต่ละเขตอำนาจศาลไม่มีผลผูกพันกัน จึงต้องมีศาลสูงสุดครอบคลุมอีกชั้นหนึ่งเพื่อให้การใช้กฎหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระบบศาลเช่นนี้ ซึ่งประเทศสหพันธรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทยใช้ระบบศาลนี้

(4) กำหนดให้ศาลแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลสูงสุด แต่ศาลอุทธรณ์จะมีเพียงศาลเดียว และแบ่งออกเป็น 2 แผนก คือ แผนกคดีแพ่งและแผนกคดีอาญา ระบบศาลเช่นนี้ เช่น ประเทศอังกฤษ

(5) กำหนดให้ศาลแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลสูงสุด แต่ศาลอุทธรณ์จะจัดเป็นแผนกที่อยู่ในศาลชั้นต้นเป็นแผนกที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์โดยเฉพาะ หากคู่ความไม่พอใจคำตัดสินของแผนกอุทธรณ์ก็ย่อมอุทธรณ์ต่อไปยังศาลอุทธรณ์ได้

ศาลชั้นต้นในบางประเทศ อาจมีเขตอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์ได้ แต่ในบางประเทศก็ถูกจำกัดอำนาจไว้ ซึ่งแยกออกเป็นสองประเภท คือ⁵⁹

⁵⁸ การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา (หน้า 35-37). เล่มเดิม.

⁵⁹ การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอร์และระบบซีวิลลอว์ (หน้า 85-86). เล่มเดิม.

(1) ศาลชั้นต้นที่มีลำดับเดียว (one-trial court system) ศาลชั้นต้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีความผิดที่มีโทษไม่รุนแรงหรือคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อย (ศาลแขวง) และศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาคดีความผิดที่มีโทษรุนแรง คดีที่มีทุนทรัพย์เกินกว่าอำนาจศาลแขวง และคดีบางประเภทที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง ซึ่งก็คือศาลจังหวัด และหากจะใช้สิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นทั้งศาลแขวงและศาลจังหวัด จะต้องอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ ระบบเช่นนี้ เช่น ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย เป็นต้น

(2) ศาลชั้นต้นที่มีสองลำดับ (two-tier trial court system) ตามระบบนี้ศาลชั้นต้นแบ่งออกเป็นสองระดับ คือ ศาลแขวงและศาลจังหวัด แต่ทว่าศาลจังหวัดซึ่งเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเป็นการทั่วไปมีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลแขวงในความผิดที่มีโทษไม่รุนแรงหรือเป็นคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่สูงมากนัก ส่วนคดีที่พิจารณาในศาลจังหวัดในฐานะเป็นศาลชั้นต้นหรือพิจารณาอุทธรณ์ที่รับมาจากศาลแขวง หากจะอุทธรณ์ต่อไปก็ต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ ระบบศาลกรณีเช่นนี้ ได้แก่ ประเทศเยอรมนี และประเทศอังกฤษ เป็นต้น

นอกจากที่กล่าวมาแล้วกรณีที่มีการอุทธรณ์เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายนั้น ระบบกฎหมายบางประเทศให้โอกาสคู่ความสามารถที่จะอุทธรณ์คดีได้โดยตรงไปยังศาลสูงสุดได้โดยไม่ต้องผ่านการพิจารณาของศาลที่พิจารณาในชั้นอุทธรณ์ก่อน เรียกการอุทธรณ์ประเภทนี้ว่าการอุทธรณ์แบบก้าวกระโดด

2.6.2 เหตุผลที่ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น คือเมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาหรือสั่งในคดีหนึ่งคดีใดแล้ว คู่ความไม่พอใจในคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลชั้นต้นก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์ขอให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาหรือสั่งในคดีนั้นได้ แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าเมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาหรือสั่งอย่างไรแล้ว คู่ความจะอุทธรณ์ได้เสมอไป คู่ความจะมีสิทธิอุทธรณ์หรือไม่เพียงใด ย่อมแล้วแต่บทบัญญัติแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความ⁶⁰

⁶⁰ คำอธิบายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เรียงมาตราเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศพร้อมด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาต่างประเทศและการส่งคำคู่ความและเอกสารในเมืองต่างประเทศ (หน้า 19-20). เล่มเดิม.

ในการจัดการบริหารงานงานของศาลทั้งในระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์ เป็นการบริหารจากระดับสูงไปสู่ระดับต่ำ ศาลสูงย่อมมีอำนาจเหนือศาลล่างเสมอ จริงอยู่ที่ผู้พิพากษาแต่ละคนต่างมีความเป็นอิสระในการวินิจฉัยชี้ขาดคดี ซึ่งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศต่าง ๆ ต่างก็ได้บัญญัติรับรองอำนาจเช่นนี้ ระบบการอุทธรณ์นั้นแม้ว่าจะเป็นระบบของการแก้ไขความไม่ถูกต้องในการพิจารณาคดีโดยการแก้ไขคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็ตามแต่การแก้ไขนี้มิได้เป็นการเข้าไปแทรกแซงในการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาแต่อย่างใด การอุทธรณ์เป็นเพียงการให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจเข้าไปสอดส่องดูแล เพื่อให้การใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษานั้นเป็นไปโดยเที่ยงธรรมและถูกต้องเท่านั้น⁶¹

การใช้อำนาจในการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาเป็นอำนาจของศาลสูง ซึ่งเป็นสถาบันตุลาการเช่นเดียวกัน ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติไม่อาจเข้าไปสอดแทรกในการใช้ดุลพินิจของศาลได้ ถ้าเห็นว่าคำพิพากษาของศาลไม่ถูกต้องหรือไม่เห็นด้วย หากต้องการให้ศาลใช้กฎหมายในแนวทางใด ก็ย่อมตรากฎหมายนั้นออกใช้บังคับได้ ถ้าเห็นว่าบุคคลใดไม่ควรต้องได้รับโทษตามคำพิพากษา ก็อาจจะตรากฎหมายเพื่อลบล้างความผิดหรือนิโทษกรรมให้แก่บุคคลใดสำหรับฝ่ายบริหารก็เช่นเดียวกัน ถ้าเห็นว่าบุคคลใดไม่ควรต้องได้รับโทษตามคำพิพากษา ก็อาจจะขอให้มีการอภัยโทษให้แก่บุคคลนั้นได้ หรืออาจจะเสนอต่อสภานิติบัญญัติเพื่อให้ออกกฎหมายนิโทษกรรมให้ได้ แต่ทั้งนี้ฝ่ายบริหารนิติบัญญัติไม่อาจจะแก้ไขคำพิพากษาของศาลเองได้เลย ตามหลักของการแบ่งแยกอำนาจ ดังนั้นเมื่อศาลชั้นต้นไม่สามารถแก้ไขคำพิพากษาได้เอง มีผลให้คำพิพากษานั้นผูกพันบังคับกับคู่ความได้ทันทีตามหลักความสิทธิของคำพิพากษา เช่นนี้หน้าที่ในการแก้ไขคำพิพากษาที่ไม่ถูกต้อง จึงตกเป็นหน้าที่ของศาลอุทธรณ์ ซึ่งมีหน้าที่ในการสอดส่องดูแลศาลในระดับที่ต่ำกว่าอยู่แล้ว อนึ่ง ศาลอุทธรณ์ย่อมมีความเหมาะสมที่จะทำหน้าที่แก้ไขด้วยเหตุผล ดังนี้ คือ ศาลอุทธรณ์มีความรอบรู้อย่างยิ่งกว่า เนื่องจากประกอบด้วยผู้พิพากษาที่มีความเชี่ยวชาญและจัดเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดี อีกประการหนึ่งความจำเป็นของศาลอุทธรณ์ที่จะต้องวางหลัก

⁶¹ การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์ (หน้า 87-89). เล่มเดิม.

กฎหมายหรือตีความหมายของกฎหมายเพื่อความแน่นอนและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการใช้กฎหมาย ศาลอุทธรณ์อยู่ในฐานะที่ดีกว่าในการพัฒนากฎหมายในกระบวนการยุติธรรม⁶²

การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ และระบบกฎหมาย ซีวิลลอว์ นั้น เป็นการนั่งการพิจารณาเป็นองค์คณะเสมอ โดยปกติจะใช้องค์คณะไม่ต่ำกว่า 3 นาย เพราะการนั่งพิจารณาเป็นองค์คณะย่อมเกิดความละเอียดรอบคอบกว่าการใช้ผู้พิพากษานายเดียวเนื่องจากการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์นั้นความรอบคอบเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ด้วยเหตุนี้ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์จึงควรเป็นผู้มีความระมัดระวังรอบคอบ มากกว่าความเป็นผู้มีสติปัญญา เพื่อการค้นหาคำวินิจฉัยที่ไม่ถูกต้องในการพิจารณาของศาลชั้นต้น ความรอบคอบในที่นี้ก็คือ ความรอบคอบในการตรวจสอบสำนวนคดี การฟังแถลงการณ์หรือพิจารณาคดีเพื่อค้นหาว่าศาลที่พิจารณาคดีนั้นหลงไปจากความจริงหรือแนวทางกฎหมายที่ถูกต้องหรือไม่ ทั้งนี้ศาลอุทธรณ์ต้องทำหน้าที่ในการตีความกฎหมายเพื่อให้การใช้บังคับกฎหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเฉพาะศาลอุทธรณ์ซึ่งเป็นศาลสูงสุดทำหน้าที่เป็นผู้สอนกฎหมายและวางหลักกฎหมายเมื่อศาลสูงสุดทำหน้าที่วินิจฉัยแต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น องค์คณะจึงมีจำนวนผู้พิพากษามากกว่าองค์คณะพิจารณาอุทธรณ์ปกติ ในบางประเทศจะใช้ผู้พิพากษาทั้งศาลนั่งพิจารณาเป็นองค์คณะ เช่นศาลสูงสุดของสหรัฐและศาลสูงสุดของมลรัฐต่าง ๆ และผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์นี้จะต้องเป็นผู้พิพากษาอาชีพเสมอ บุคคลธรรมดาจะถูกต้องออกจากกระบวนการพิจารณาเนื่องจากลักษณะของการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ต้องการความรอบคอบในการพิจารณาและความเชี่ยวชาญในการใช้กฎหมายมีการตีความและวางหลักกฎหมาย ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องใช้ผู้พิพากษาอาชีพเป็นผู้พิพากษาเสมอ⁶³

⁶² การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์ (หน้า 88-89). เล่มเดิม.

⁶³ แหล่งเดิม. หน้า 89-90.